

GRENDEL LAJOS

Négy hét az élet

(Regényrészlet)

9.

A lufik, a girlandok, a konfetti tehát nem Hugónak szólt, ellenben az egyik dáma valóban a születésnapját ünnepelte, bizonyára a sokadikat, s az már akkor is a sokadik lehetett, amikor Hugót még Jencikének hívták, és egyenruhában parádézott díszszemléken. Az ünnepeletről matróna körül kisebb társaság verődött össze, Csutora egybetolt két asztalt, és úgy bazsalygott, mintha valami réges-régi népszínműből importálták volna. Csoda, hogy mindjárt dalra nem fakadt. Hugó behúzta a nyakát, és laposakat pislogott. Hiába vette föl a legjobb ruháját és borotválkozott meg, azért ő így is csak Hugó maradt, Trabant a sok régi, csillogóra glancolt múzeumi kocsi között. Hiába ácsingózott rá, a matrónák nem hívták meg az asztalukhoz.

Nos, igen, egyszerre volt ijesztő, megható és komikus ennek a régi, ismerős világnak a nem várt fellobbanása. Fényénél Sanyi előtt újra láthatóvá vált és tapintható közelségbe került a gyermek- és ifjúkora, azt a csalóka érzést keltve, hogy nem is múlt el azóta fél évszázad. Pedig hát a ráncos ábrázata, a kopaszodó feje, az évről évre romló látása és a küszöbön toporgó öregkorának megannyi más külső tünete az evidencia erejével bizonyította, hogy elmúlt. De a régi világ sem egyik napról a másikra pusztult el, ahogy a háborúkban és forradalmakban lenni szokott, hanem a békeidők ráérős, eróziós léptékével, szinte észrevétlenül. Úgy, ahogy szülővárosában az az egykor közszemlére tett, fantazmagóriának tűnő makett kezdett valósággá válni. Sanyi összefüggést sejtett a város átépítése és apja apránkénti szellemi leépülése között, noha ez nyilvánvalóan nem kauzális összefüggés volt, hanem annál rejtettebb, a szisztémából fakadó, melynek ha csak egyik elemét is megbolygatják, az óhatatlanul magával vonja az összes többi elem helyváltozását is, majd a szisztéma teljes átrendeződését. Egy napon apja ösztönösen megérezte, hogy az átalakulás folyamatának végén, az új szisztémában neki már nem jut hely. Betegségének a kezdete egybeesett a vasútállomás környéki házak, majd az egész városnegyed ledózerolásával, de míg a földszintes, falusias parasztporták helyébe új lakónegyed épült, őbenne a pusztulást nem követte a test, a szellem és a lélek megújulása. Az ő sorsa példázta a legnyilvánvalóbban, hogy a város és lakói között megbomlott az a szimbiózis, amely a legnehezebb

időben is élhetőnek tartotta meg az életet. A szimbiózisnak ez a megbomlása kikezdte a biztonságnak, a lassú, de folyamatos és szerves fejlődésnek a látszatát, mintegy hadiállapotot teremtve a városban, pedig nem dördült el egyetlen puska sem, és nem hullott a házakra egyetlen bomba sem. Mégis, a levegő megtelt valami idegen anyaggal, amely láthatatlan és tapinthatatlan volt ugyan, de a jelenlétét nem lehetett többé tagadni. Röpké egy-másfél évtized alatt a város levetkőzte a múltját. Volt, aki alkalmazkodott a megváltozott világhoz, mások erre képtelenek voltak, mint az ő apja is, az egykor javíthatatlan idealista és gyógyíthatatlan optimista, a köztiszteletben álló személy, aki öregkorában már csak jelző nélküli személy volt, és személynek sem jelentős. „Hatvannyolc után megváltoztak az erőviszonyok.” Sanyi émelygett az apja öregkorát visszaidéző emlékektől, holott máskülönben ez volt életének a legfelhőtlenebb korszaka, az egyetem éveké, amikor érdemes volt még előrenézni, mert a horizont alján, ha mást nem, hát legalább délibábot láthatott.

De előtte ott volt még hatvannyolc furcsa, rövid életű paradicsoma, a legcsalókébb délibáb valamennyi korábbi és későbbi délibáb közül. Ez a délibáb nemcsak az apját és őt, hanem szinte az egész országot megtévesztette. Olyannyira, hogy amikor ebből a szinte már karnyújtásnyira tündöklő paradicsomból egy nyár végi hajnalon tankok és harckocsik dübörögtek elő, egy pillanatig ezek tűntek káprázatnak, amíg a fojtó füstjüknek és éktelen csörömpölésüknek a vaskos realizmusa nem állította helyre a rendet a megzavarodott fejekben és lelkekben. Azt azonban senki sem gondolta akkor, „az első hetekben és hónapokban a füstöt és csörömpölést követően még biztosan nem”, hogy az alig féléves, dadogó-gügyögő szabadság húszéves vakációra megy. „Olyan beszóztanak és kamaszosan szertelennek sosem láttam az apámat, mint azon a tavaszon és nyáron.” Mentségére legyen mondva, az önámításban nem volt egyedül. Az önámítás akkor a ragályos betegségek gyorsaságával terjedt Prágából az ország minden égtája felé. Olyanokat is megbetegített, akik a történelemnek nevezett bohózat előadásáiban részt vettek már néhányszor, ki kárvallott szereplőként, ki pedig csupán nézőként. Történelmi időket élünk, mondogatta akkoriban gyakran az apja, mintha korábban nem a saját bőrén tapasztalta volna, hogy amit történelemnek nevez, az többnyire csak egy rossz tréfa, melynek a poénjai sem viccesek.

De hát mások is nyüzsögtek. Mások is elhittették magukkal, hogy meg lehet szervezni a tökéletes társadalmat itt, a földön, csak akarni kell, elég hozzá annyi, hogy minden jóakarát ember összefogjon, és ugyanazt akarja. Ez az össznépi önámítás Sanyit is megreszégítette, noha a politizálástól és a közéleti ugrabugrálástól idegenkedett. De a mások mámora őt is magával ragadta, ő is elment minden fontosnak tűnő diákgyűlésre, ő is újságokat olvasott és rádiót hallgatott és tévéműsorokat nézett hétszámra, s tulajdonképpen nagyon a kedvére való volt ez a sosem látott országos felbolydulás, világmegváltás, handabandázás, az életöröm kiszámíthatatlan, anarchisztikus, kaotikus csapongása, melynek másfelől mégsem tudta a személyisége teljes egészével odaadni magát, mert közben szüntelenül hallotta Vilma néni aggályoskodó kommentárját is: „Egyetlen farsang sem tart örökké.” Vilma néni befőttesüvegben pácolt, vénségesnél is vénebb bölcsessége előtt Sanyi szemében némileg lefokozódott apjának a parttalan lelkesedése, amikor pedig becsörömpölt az országba a gyémánt-kemény valóság, a haját tépő, zokogó és káromkodó apját már csak paprikajancsinak tudta látni.

A megszállás harmadik napján apjából kiszállt az előző napi búskomorság, végül is két napig nem történt egyetlen tragikus esemény sem. Apja kezdeti indulatait az is csillapította, hogy a várost nem szovjet katonák szállták meg, hanem magyarok. „Velük lehet

beszélni”, noha a katonák nem szívesen álltak szóba velük, de az első nap nagy riadalomát követően lassan mégiscsak oldódni kezdett a feszültség, s bár a munka a hivatalokban és az üzemekben akadozott még, az élet kezdett visszatérni a rendes kerékvágásba. A boltok kinyitottak, a templomokban újra miséztek, a posta működött, a menetrendnek megfelelően közlekedtek a vonatok és a távolsági buszok, csak a szórakozóhelyek zártak be korábban az éjszakai kijárási tilalom miatt. A laktanyát tankok zárták gyűrűbe, a hivatalokat és középületeket pedig harckocsik őrizték, de az ügymenetet ez nem zavarta. Az élet, úgymond, ment tovább, még ha sántán, bicegve, csámpásan is. Bizonyára ezeknek a kedvező fejleményeknek volt köszönhető, hogy a megszállás harmadik napján apja drámai elhatározásra jutott. „Elmegyünk a pártbizottságra. Hadd lássák, hogy mi, nem kommunisták is velük vagyunk most.” Sanyi anyja hiába is próbálta volna lebeszélni. Amikor apja valamiért fontos embernek képzelte magát, akkor az atyaisten sem tudta volna jobb belátásra bírni. „Te is velem jössz” – mondta Sanyinak, ő viszont távolról sem képzelte fontos embernek magát, a teátrális gesztusokat pedig nem becsülte sokra. Végül aztán mégis az anyja győzte meg. „Menj csak vele. Nehogy ott nekem valami hülyeséget csináljon.”

Aztán minden másképpen lett, mint képzelték. A pártházat két harckocsi és néhány unatkozó katona őrizte. A katonák épp csak egy pillantást vetettek rájuk, semmi igazoltatás vagy ilyesmi, portás sehol, olyan akadálytalanul jutottak be az épületbe, mintha hirtelen láthatatlanokká váltak volna. Sanyinak mégis a torkában dobogott a szíve, apja pedig, amint végigmentek a földszinti kihalt folyosón, megjegyezte, hogy ez valami csapda lehet. De miféle csapda, és kinek? Nekik biztosan nem, hiszen nem jelentették be előre a jövetelüket. Az egész épület kongott az ürességtől, mintha vasárnap lett volna. Sanyi unszolni kezdte az apját, hogy forduljanak vissza. De akkor a folyosó végéről hangokat hallottak. A hangok az egyik irodából jöttek, amelynek nyitva volt az ajtaja. Az ajtóból aztán igen furcsa látvány tárult a szemük elé. Annyira meghökkenítő, hogy az, tekintve a rendkívüli körülményeket, az első pillanatban szinte valószínűtlennek tűnt. A szobában három férfi tartózkodott, két magyar katonatiszt és egy ingujjra vetkőzött, nyúlánk, szemüveges fiatal férfi, akiről később megtudták, hogy a pártbizottság másodtitkára. Kártyáztak! Nem csoda, hogy ettől Sanyi apja kizökölt a patetikus szerepéből, s úgy tűnt, mintha hirtelen a bátorsága is az inába szállt volna. „Bocsánat, talán majd máskor...” A másodtitkár azonban föl pattant az asztaltól, elébük sietett, és valósággal betuszkolta őket a szobába. A két tiszt ülve maradt, az egyik, a sötétebb bőrű, gyanakodva fürkészte őket, a másik, a kihizlaltabb, barátságosabbnak tűnt. A másodtitkár bemutatta a tiszteknek Sanyi apját, s nem felejtette el hozzátenni azt sem, hogy a város egyik köztisztjeletben álló polgára, becsületes, ártalmatlan pártonkívüli, akit mindig mindenki mindenhol szívesen lát. Apja otthon el is hengegett vele, hogy lám, őt még olyanok is ismerik és becsülik, akiket ő sosem látott az életben. A sötétebb bőrű tisztet Zelenák elvtársnak hívták, a kihizlaltat viszont Varga elvtársnak, s a másodtitkár nem mulasztotta el azt is hozzáfűzni, hogy ő itt valami cinkoságot gyanít, csak nem rokon a két Varga elvtárs? A katonatiszt Varga elvtárs azonban leintette, Vargából annyi van, mint a pelyva, de azért ha egy Varga egy másik Vargával találkozik, akkor valahogy nagyobb melegséget érez a szíve táján. Varga a Vargának nem vájja ki a szemét. Akkor hát tenni kellett valamit. De mit? Sanyi nemrég még oly eltökélt apja egyszeriben elanyátlanodott, mint egy hadiárva, pedig közben már leültették őket, és Zelenák elvtárs arcán is kezdett fölengedni a hivatalos fagy.

„Mi járatban vannak?” – kérdezte meg végre a másodtitkár azon a nyájas hangon, amelyen csak egy király tud szólni az alattvalóihoz, vagy kommunista a másik kommu-

nistához, mielőtt másnap az akasztófára küldené. Sanyi apja sosem volt a köntörfalazás bajnoka, most azonban elővette a jobbik esztét. „Az első titkár elvtárral szeretnénk beszélni.” A két tiszt összekacsintott, a másodtitkár pedig akkorát sóhajtott, mint őszidőben a szél Vilma néniék házának kéményében. „Ő most lent van a pincében.” „Akkor megvárnánk...” – mondta Sanyi apja. A másodtitkár azonban csak gondterhelten hűmögött. „Ő most egy ideig még a pincében marad. Be kell érniük velem. A magyar elvtársak előtt nyugodtan beszélhetnek. Ők barátokként jöttek.” A két tiszt se nem cáfolta, se nem erősítette meg a másodtitkár meleg, méltató szavait, hanem a semlegesség kényelmes álláspontjára helyezkedett. Hogy aztán ez jóindulatú vagy rosszindulatú semlegesség volt-e, a fene se tudta volna megmondani. Sanyi apjába pedig belebújt az ördög, és támadásra sarkallta. „Odakint az emberek meg vannak zavarodva” – mondta, holott erre semmi felhatalmazással nem rendelkezett. Nem csoda, hogy Zelenák elvtárs tüstént fölnyerített, és paprikavörös lett. „Az emberek! Az emberek! Mert az embereket félrevezették!” Csönd lett, az az áldott, puha csönd, amelyben legföljebb a békegalamb szárnyának csattogását hallani. A másodtitkár megmukkanni sem mert. De szerencsére, már a következő pillanatban, Varga elvtárs szájából megnyugtató szózat buggyant elő, mint szívárványos szappanbuborék. „Mondják meg az embereknek, hogy hamarosan minden rendbe jön. Mi csak azért vagyunk itt, hogy megelőzzük a még nagyobb bajt. De időben érkezünk, ez a fontos.” Értse ezt persze mindenki úgy, ahogy neki tetszik. „Na és mit akarnak az első titkár elvtárs tudomására hozni?” – kérdezte a másodtitkár, miután visszatértek belé a szavak. Sanyi apja izgett-mozgott a székén. „Csak elmondani, hogy maguk mellett állunk. Hogy szolidárisak vagyunk magukkal.” A másodtitkár ugyan nem fakadt könnyekre, de nyilvánvalóan jólesett neki a nép ily egyértelműen kinyilvánított bizalma, még ha ez esetben a nép egy osztályellenség torkából hallatta is a szavát. A tiszteket pedig, érthető okokból, nem hatotta meg Sanyi apjának hűségnyilatkozata. Varga elvtárs az egészre csak annyit mondott: „Amint helyreáll a rend, hazamegyünk.” Sanyi apjába azonban újra visszabújt az ördög (vagy ki sem bújt belőle), s olyan szavakra ragadtatta, amelyeket nyomban megbánt. „A fene se hívta magukat, de ha már itt vannak, ne siessenek annyira.” Sanyinak úgy rémlett, Zelenák elvtársnak ekkor megrebbent a fülcimpája, mint az elefántoké, amikor legyezik magukat, a másodtitkárnak pedig leesett az álla. „Szinte hallani lehetett, ahogy koppan.” Hugó röhincsel. „Hát ezt jól megmondta nekik!”

Hogy ez lett volna apja elmezavarának az első tünete? Nem, az mégsem. Az csak évek múlva kezdődött. Azon a szeles tavaszi délelőttön, amikor váratlanul betoppant hozzájuk Vilma néni és Klementina, és apja félrehívta Sanyi anyját a konyhába, és ott kérdőre vonta: „Kik ezek a banyák?” Igen, akkor meg az ő anyjának esett le az álla, s még a konyharongyot is kiejtette a kezéből. „Mi van, nem ismered meg Vilmát és Klementinát?” Apja zavarodottan heherészett, lehajolt a konyharongyért, a zsebkendő, mondta, és elnézően mosolygott. „Nahát, hogy én milyen szórakozott vagyok az utóbbi időben! Hát persze, Vilma és Klementina! Tudtam, hogy valahonnan ismerem őket.” De Sanyi anyjában az ijedelem csak még mélyebbre eresztette indáit. Valami itt továbbra sem volt rendben. Mondhatni, semmi sem volt rendben. Mondhatni, az egész világ a feje tetejére állt. Pedig Sanyi apja hamar megemberelte magát, és végig, amíg a nővérei az esti vonattal el nem utaztak, hősiesen kedves és előzékeny volt hozzájuk. De Sanyi anyjának éppen ez a hősiesség nem tetszett, mert észrevett benne valami erőltetettséget, parányi természetellenességet, s ez a mindig éber és gyanakvó Vilma néni figyelmét sem kerülte el. Meg is kérdezte Sanyi apjától: „Jól vagy?” Apja pedig nyomban rávágta: „Hát

persze, Klementina. Hogyne! Nincs semmi bajom. Csak a vérnyomásom ingadozik néha.” „Vilma! Nem Klementina!” – igazította ki inkább aggodalmas, mint sértődött hangon Vilma néni.

Igen, ez volt a kezdet... Évekkel előbb, ott a pártház nyájas irodájában elmezavarról még szó sem lehetett. „Mi tagadás, az apámnak világeletemben egy kicsit sajátos volt az észjárása.” Később, már hazafelé tartva, kérdőre is vonta az apját: „Mi a nyavalyát akartál mondani, papa? Előbb lecseszed őket, amiért bejöttek, aztán meg marasztalod. Most mit fognak gondolni rólunk? Még jó, hogy nem zártak be minket is a pincébe.” Apja persze hímezett-hámozott. „Mit akartam mondani? Hát azt akartam mondani, hogy... Nem tudom, mit akartam mondani. Csak úgy kibukott belőlem. De azt hiszem, az a Varga értette. A Zelenák biztosan nem, az egy tahó.” Apja csodálkozott, hogy mért kell ebből ügyet csinálni. Van itt most más baj is, épp elég. „De azért az anyád előtt ne említsd!” Otthon kiderült, hogy a bajból még az elégnél is több van, Vilma néninek néhány napra kórházba kell vonulnia, nem komoly a dolog, de alapos kivizsgálást igényel, és nem lehet tovább halogatni, Klementinát pedig nem viheti magával, de nem hagyhatja egyedül sem a házban, mert őket oroszok szállták meg, és Klementina, hisz tudjátok, miért, retteg az oroszoktól, egyedül talán meg is örülne, lakótárs kellene neki, a Sanyinak most úgy sincs semmi dolga, satöbbi.

Ő egy csöppet sem örült a levegőváltásnak, de Klementináért nagyobb áldozatra is képes lett volna; hát jó, legalább férfi lesz a háznál, úgymond. És Vilma néniéknél csakugyan pattanásig feszült volt a légkör, amikor megérkezett; másnap délelőtt Klementina sírva fakadt, amikor Vilma néni elbúcsúzott tőlük. Klementina mindenáron el akarta kísérfni, kisebbfajta jelenetet rendezett a kapuban, de szerencsére Vilma néni kitanulta már a pszichológiát is mellette. Tudta, hogy ilyenkor csak a gorombább hang segíthet. „Nem kell engem elkísérfni, nem vagyok se vén, se sánta. És egyébként sem meghalni megyek.” Aztán Klementina mégis meglepően hamar megnyugodott. A délután nagy részét a kertben töltötték, noha sok dolguk ott nem akadt. De az előző napok rövid esős-hűvös közfjátéka után visszatért a nyár, a sárga-piros egyenruhás őszibarackok húsa megpuhult már, s egyik-másik tőkén a szőlő is beérett. Szikrázóan sütött a nap, de a heve nem perzselte már úgy a bőrt, mint a korábbi hetekben, s az égbolt mélykéen ragyogott, mint a turistacsalogató prospektusok és magazinok lapjain. Mindez valami indokolatlan bizakodást lopott Klementina szívébe, amelyet Sanyi, amennyire csak lehetett, igyekezett elmélyíteni. Elmagyarázta Klementinának, hogy ez most egészen más helyzet, mint *akkor*, most nincs háború, nincs hadiállapot, az oroszoknak szigorúan megtiltották, hogy beavatkozzanak a hétköznapi élet menetébe, vagy hogy zaklassák a civileket (ez persze költészet volt a javából, szintiszta kitaláció, de hát a cél igenis szentesítse most az eszközt!), nekünk pedig úgy kell tenünk, mintha itt sem lennének. Nemcsak a kopaszoknak, senkinek sem görbülhet egyetlen hajszála sem. Minden ellenkező látszat ellenére béke van. Még arról is beszélt Klementinának, hogy a minap ő és az apja milyen kedélyesen elbeszélgettek a megszálló hadsereg két tisztjével (a pincérfől persze hallgatott), akik megígérték, hogy nemsokára hazamennek. Klementina hálásan itta a szavait, virágmintás, könnyű nyári ruhájában úgy festett, mintha egy régi, romantikus regényből tévedt volna ide, ebbe a csúnya, idegen világba. A szentasszonyokat néha meglepően könnyű levenni a lábukról. Sanyi egyszer csak azon kapta magát, hogy valamiféle küldetésudat dagasztja a mellét. Szép szavakkal és gyöngédséggel vissza kell csalogatnia Klementinát a szakadék széléről.

Az uzsonnát is a kertben költötték el; mint máskor is, tejeskávé és a Vilma néni süttöt kuglóf került a terítékre. Sanyi arra gondolt kajánul, hogy a kávé és a kuglófot Vilma néni akár be is rajzolhatná a családi címerbe. Másfelől ezt az örökösen ismétlődő délutáni kávézgatást az idő múlásával szembeni fricskának is lehetett tekinteni, mely persze ártatlan fityisz volt, és hatása az idő múlására a nullával egyenlő. Sanyi kezdte élvezni a semmittevést, amit azonban szívesebben nevezett tétlenségnek, mert ez a szó kevésbé bántotta a fülét, s inkább a pihenés képzetét társította, míg a semmittevés a naplopás. Amikor az előző napon útra kelt, a legjobban attól rettegett, hogy unatkozni fog, mert hiába szerette Klementinát már-már gyerekes rajongással, azért nem ugyanaz napokat tölteni vele kettesben, mint látni őt egy-két óráig. De egyelőre nem unatkozott. Klementina megkérte, hogy olvasson föl neki verseket, a kedvenceit, Arany Jánost és Kosztolányit. Vilma néniéknek, Zoli bácsi gyűjtőszenvédélyének köszönhetően, elég nagy könyvtáruk volt, amely Zoli bácsi halála után sem árvult el egészen. Vilma néni ugyan időpocsékolásnak nevezte az olvasást, Klementina azonban szaporán forgatta kedvenc könyveinek lapjait, a versesköteteket is, amelyeket Zoli bácsi inkább csak sznob kötelességérzetből vásárolt, merthogy azok inkább dísznek valók, mint olvasásra. De egy igazi könyvtárba versek is kellenek, mondogatta. Amikor Sanyi felolvasott egy verset a díszkötésű Arany Jánosból vagy a szegényesebb gúnyjű Kosztolányiból, utána Klementina kérésére megbeszéltek a vers „tartalmát” is. Ez a beszélgetés azonban kissé egyoldalú volt, mert Sanyi, Klementinával ellentétben, nem sokat konyított a versekhez, s többször is előfordult, hogy rossz helyre tette olvasás közben a hangsúlyt. Ilyenkor Klementina tanáros komolysággal kijavította. Klementina érdekes kommentárokat fűzött a versekhez, amelyeket ő hol megértett, hol nem. Olykor-olykor az volt a benyomása, hogy Klementinát messzire ragadja a képzelete, s olyan jelentéseket is belemagyaráz a versbe, amelyekről talán még az írójuk sem tudott, s ha most hirtelen feltámadna haló porából, s végighallgatná Klementina magasan szárnyaló fejtegetéseit, bizonyára a fejét csóválná. De sebj, legalább észrevétlenül mosódott alkonyatba a délután. Akkor bementek a házba, és az esti órákat a tévé előtt töltötték, amíg Klementinának eszébe nem jutott Vilma néni, s hogy mennyire magányos lehet abban az undok, fertőtlenítőtől bűzlő kórházi szobában. De ezúttal sikerrel verte vissza a sírógörcs ostromát. Sanyi azzal vigasztalta magát, hogy az ilyen helyzetekben, amikor felborul az élet évek során megszokott rendje, mindig az első nap a legnehezebb. S ez most nem volt annyira nehéz, mint amilyenre számított.

De nem úgy az éjszaka! Idegen helyen – ez persze nem úgy volt idegen, mint egy hotelszoba – nehezen aludt el, s akkor sem volt az álma mély. Most arra riadt fel (nem nézte meg az órát, így nem tudta, hogy az éjjel eleje vagy közepe van-e, esetleg hamarosan pirkadni fog), hogy a szomszéd szobában Klementina éppen becsukja az ajtót, talán szándékosan is nagy zajjal (de erre akkor még nem gyanakodott). Szobája a nagy ablakos, kertre néző verandára nyílt, s itt volt a ház elülső bejárata is. Sanyi felült az ágyában, és hegyezte a fülét, mint egy megriadt nyúl. Nem tartott sokáig, amíg megértette, mi készíteti Klementinát erre a megmagyarázhatatlannak tűnő éjszakai slattyogásra. Csak ellenőrizni akarta, hogy kulcsra van-e zárva a bejárati ajtó. De hiszen a saját szemével láthatta este, hogy ő kétszer is megfordítja a kulcsot a zárban! Aztán Klementina a verandáról átment a konyhába. Itt volt a házba vezető másik bejárat, s itt is ugyanazt tette, mint a verandán. Volt a háznak még egy harmadik, hátsó bejárata is, amelyen át az udvar felől lehetett bejutni a fürdőszobába, ezt azonban mindig zárva tartották, s ha Klementina meg akart volna győződni róla, hogy valóban zárva van, vagy ki kellett volna mennie az

udvarra, vagy át kellett volna mennie azon a szobán is, ahol most ő aludt, s amely más-különben a nappali szoba volt. De ez, úgy látszik, nem állt szándékában. A konyhából a verandán át visszaosont az odújába. Ámde, s ez volt a furcsa, most annak a verandára nyíló ajtaját is kulcsra zárta. Aztán újra elcsendesedett a ház, de neki nehezen jött szemére az álom, Klementina viselkedése egy kicsit nyugtalanította.

Másnap későn, fél tíz tájban kelt, de így sem aludta ki rendesen magát. Arról, hogy fül-tanúja volt Klementina éjszakai közjátékának, egy szót sem ejtett a nagynénje előtt, aki olyan nyugodtan reggelizett meg vele, mintha most már tartósan helyreállt volna a lelki békéje. Megint szép nyári nap virradt rájuk, a nap, mintha jóságos rokonként csakis Klementina kedvéért tenné, hétágra süttött megint, s a fecskék is magasan, az égbolt alján kergetődtek, mint valami rakoncátlan, viháncoló kölykök, s a népi meteorológia szerint ez azt jelentette, hogy ezúttal sem kell a házban bezárva tölteniük a napot, mert esni nem fog. A délelőtt a hentesnél, a zöldségesnél és a kissé távolabbi élelmiszerboltban tett bevásárlással telt el. Ezeken a helyeken Klementina elég ügyetlenül mozgott, hol körülményeskedett, hol meg kapkodott, látszott rajta, hogy a napi bevásárlásokban nincs nagy gyakorlata. De ahhoz ragaszkodott, hogy az ő cigarettájának az árát is fizesse, s jó érzékkel vagy előrelátással mindjárt nem is egy, hanem három csomag Fecskét vett. Jócskán elmúlt már tizenkettő, mire hazavergődtek, s akkor a fáradhatatlan Klementina nyomban nekilátott elkészíteni a lecsót, amelybe virslikarikákat vágott, hogy „azért valami húsféle is legyen benne”.

A Klementinával eltöltött négy nap, mondhatni, eseménytelenül telt el, kivéve az utolsó éjszaka máig titokzatos epizódját, amit akár álmodhatott is volna, „de hát, esküszöm, nem álmodtam, talán nem kellene beszélnem róla, de ott egye a fene, egyszer ezt is ki kell beszélni, mert fogy az időm”, és ha Hugónak mondja el, egy mindent összevéve idegen embernek, az olyan, hogy elmondta is, meg nem is. Persze, ha álom lett volna, úgy egészen más. Akkor az órála árult volna el a lelkében mélyen elvermelt titkok közül egyet. Azt nem hallotta, amikor Klementina benyitott a szobájába. Amikor fölriadt, nagynénje már az ágya szélén ücsörgött, de nem a fejénél, hanem távolabb, s azt sem tudhatta, pár perce jött csak, vagy már régebben. Este nem húzta be a sötétítő függönyöket, s ami fényt a két ablak beeresztett a néma utcáról, abban nemcsak a bútorok körvonalait láthatta, hanem Klementina arcának sápadt mezejét is, benne a rászegeződő szemeket, s lejjebb a paplan szélét markoló bal kezét. Klementina szaporán vette a levegőt, mintha légszomj fojtogatná. „Rosszat álmodtam” – mondta halkan, s a hangján érezni lehetett, hogy erőfeszítésébe kerül kiejteni a szavakat. Ő még nem ébredt föl teljesen, talán mondott is valamit, már nem emlékszik. Aztán Klementina azt mondta: „Jó, hogy itt vagy. Hogy itt vagy mellettem. Kár, hogy nem maradhatsz örökre.” S a hangjából valami bársenyos melegség áramlott, amit ő képtelen volt viszonzni. Mi tagadás, meg is ijedt egy kicsit. Hogy Klementina olykor kiszámíthatatlan, hogy néha különös dolgokra ragadtatja magát, azt eddig is tudta. Úgy is lehetne mondani, hogy a kiszámíthatatlanságával mindig számolni kellett. Mondott néha dolgokat, amiket mások, ha gondolnak is talán, attól óvakodnak, hogy kimondják. De Sanyi most nem tudott szabadulni az érzéstől, hogy Klementina ezt az éjszakai vizitet előre kitervelte, és ki tudja, milyen régen forgatja már a fejében. Hogy szó sincs itt rossz álmról vagy egyébről, hogy ez csak ravaszkodás, meglehetősen átlátszó ürügy, ami egy nem igazán alaposan átgondolt hadművelet része. „Ha félsz, Klementina, hagyd nyitva az ajtót” – mondta olyan rideg, elutasító hangon, amilyen csak tellett tőle ebben a nem szokványos helyzetben. „Nem félek” – válaszolta Klementina, szinte be sem várva, amíg ő befejezi a mondatot. „Ha nem félsz, akkor jó.” És most mit? Most hogyan tovább? „Kínlódtam, mint egy színész, aki előadás közben belesül a monológjába.” Klementina pedig továbbra sem moccant. „Ha nem

tudsz aludni, akkor kártyázzunk talán.” Na, ez bevált! Klementina előrehajolt, megcsókolta a homlokát, s kismfordált a szobából, lebegve, mint egy szellemalak. „Igen, talán csak ennyit akart, győzködtem magam még sokáig”, de nem tudott egyhamar megnyugodni, s izgatottan kalapált a szíve, noha Klementina, miután visszament a szobájába, becsukta maga mögött az ajtót.

Moscow DADA, 1986.

